

образної системи, дієслівні передають динаміку дії та психологічний стан, фразеологізми й діалектизми формують етнокультурний пласт мовлення. Словосполучення у прозі М. Матіос виконують багатофункціональну роль: вони забезпечують семантичну цілісність тексту, створюють ритмомелодику, передають національний світогляд і філософію терпіння, властиву українській культурі. Перспективним напрямом подальших досліджень є порівняльний аналіз словосполучень у творах Марії Матіос та інших сучасних українських письменників, а також вивчення функціонування словосполучень у різних жанрах художньої прози.

Список використаних джерел

1. Алексахіна Т. О. Національно-культурна специфіка сталих словосполучень та речень з флористичним компонентом (на матеріалі української, англійської та французької мов). *Вісник Сумського державного університету*. 2006. Вип. 8. С. 77–83.
2. Бондаренко Г. Л. Семантична структура художнього тексту (на прикладі прози М. Матіос). *Науковий вісник СХУ ім. Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. 2021. № 1(426). С. 110–115.
3. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ, 1993. С. 206–209.
4. Галустова О. О. Роль структурної організації художнього тексту в розкритті комунікативної настанови автора [Електронний ресурс] 2012. Режим доступу: http://www.confcontact.com/20121220/2_galustova.htm
5. Глущенко В. А. Структурно-граматичні типи словосполучень та їх функціонування в прозі Марії Матіос. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2018. Вип. 2(63). С. 56–60.

Герас Вероніка,

elmart001764@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент
Оксана Вербоовецька

МОТИВАЦІЙНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЗООНІМІВ

В українському мовознавстві особливу увагу викликають номінативні одиниці онімної системи. Власні назви посідають центральне місце в дослідженнях лінгвістів, оскільки саме в них відображено історію народу, його культурні традиції та світогляд. Ономастика охоплює низку окремих напрямів: антропоніміку, топоніміку, космоніміку, зооніміку, конотоніміку, ойконіміку, ергоніміку та ін.

Однією з наймолодших її галузей є **зооніміка**, яка на сучасному етапі розвитку залишається порівняно мало дослідженою. У межах української

ономастики проблеми зооніміки розглядали такі науковці, як **М. Сюсько, П. Чучка, К. Долбіна**. Вони розробили класифікацію зоонімів, визначили їх мотиваційну структуру та джерела походження. Але питання вивчення зоонімів і на сьогодні є актуальним, оскільки клички тварин становлять особливий вид лексики з глибокими традиціями, новими впливами та змінами.

Мета нашого дослідження - провести лінгвістичний аналіз зоонімів, зокрама з'ясувати мотиви номінації кличок у сучасній українській мові.

Виклад основного матеріалу. «Мотивованість зоонімів – це проблемна зона, бо для її розуміння часто необхідно отримати інформацію в людини, яка дала назву тварині. Та бувають випадки, коли респондент не може пояснити, чому саме ці назви було обрано» [5, с.188].

За мотивами номінації усі досліджувані зооніми поділяємо на такі групи: а) мотивовані зовнішніми ознаками тварини; б) мотивовані поведінкою, рисами характеру тварини; в) мотивовані певною життєвою ситуацією; г) мотивовані особливостями господарів тварин.

Найвиразнішими мотивами номінації зоонімів є зовнішні ознаки тварин, які сприймаються номінаторами безпосередньо. Такі зооніми характеризують тварин за кольором, типом шерсті. Їхнє значення легко зрозуміти навіть без додаткового пояснення.

За кольором шерсті собаки виділяють такі кіноніми:

- із білою шерстю: *Білі, Вовник* (в пор. з бавовною), *Зефір, Тенші* (з яп. 天使 Tenshi – ангел);
- шерсть сірого кольору: *Сірко, Сірий*;
- чорна шерсть: *Циган, Вуглик*;
- руда шерсть: *Абрикоска, Білка, Персик*;
- шерсть коричневого кольору: *Гречко, Бруна* (з нім. braun – коричневий), *Шкварка* (шерсть має три відтінки коричневого, наче шкварка).

Є собаки, у яких шерсть має декілька кольорів, їх називають: *Босий* (весь чорний, а лапки білі), *Рябий* (двоколірна шерсть), *Орео* (чорно-біла шерсть).

За типом шерсті номінують тварин:

- пухнаста шерсть: *Пуха, Пушок, Пушинка, Швабра* (в пор. із шваброю), *Флафі* (з анг. fluffy – пухнастий);
- кількість шерсті: *Пальма* (багато шерсті).

Зооніми, що акцентують увагу на окремих частинах тіла, відображають характерні риси тварини, пов'язані із її зубами, очима, носом, хвостом, вухами та іншими фізичними ознаками:

- за формою зубів: *Чілі* (гострі зуби, в пор. з перцем чилі);
- за формою та розміром вух: *Вухань* (довгі вуха);
- за розміром та формою хвоста: *Хвостик* (маленький хвостик);
- за формою носа: *Носик* (маленький ніс);
- за кольором очей: *Оливка* (зелені очі).

Окрему підгрупу становлять зооніми, мотивовані загальними зовнішніми ознаками тварин. До них належать, наприклад: *Бровко* (темні плями над очима, схожі на брови), *Бусінка* (на шиї білі плямки, що нагадують намисто), *Веснянка*, *Ластовинка* (на мордочці є дрібні плями), *Панда*, *Пірат* (чорна пляма біля ока

асоціюється з виглядом панди або пірата), Чубчик (має характерний чубчик), Тузя (подібний до зображення на обгортці цукерок «Тузя»).

Зовнішня привабливість теж впливає на мотив надання клички. Красивих, привабливих собак називають: *Амур, Бантик, Флора, Белла* (з італійської bello – красивий), *Фея, Смайлик, Макс, Мила, Teddi* (порода «Мальтіпу», дуже подібна до ведмедиків, пор. Teddy – плюшеве ведмежа).

Розмір собаки також відіграє важливу роль при наданні клички. Великих собак найчастіше називають: *Пума, Велес, Кінг* (з англ. king – король, король асоціюється з величчю, велич – великий).

Кругленьких собак називають: *Бублик, Булька, Буля, Гарбуз*.

Маленьким собакам надають такі клички: *Бім, Бом, Буся, Піка, Піко, Боб, Пуся, Кузя, Кнопа, Жучок, Пижик, Мила, Елвін* (в пор. з бурундуком Елвіном), *Поллі* (з французької маленька), *Петті* (з французької petit – маленький).

Характер собак теж відіграє роль у наданні клички, такі назви яскраво підкреслюють індивідуальність тварини: *Бакс, Барс* (жорстокі характери), *Джессі* (енергійна), *Джой* (радісний, з англ. joy – радість), *Мухтар* (має пильний погляд), *Найк* (веселий), *Рада* (радісна), *Спрайт* (має вибуховий характер, в пор. з водою «Sprite»), *Тайфун* (вибуховий характер та швидко бігає), *Туман* (спокійний). Грайливих собак називають: *Джулька, Живчик, Мухтарик, Гавчик*. Грізним, поважним притаманні такі клички: *Альберто, Арей* (грізний собака, в пор. з давньогрецьким богом війни Ареєм), *Барон* (поважний, наче барон).

Є назви, які надаються собакам за їхньою фізичною активністю, переважно така мотивація характерна для швидких собак: *Вулкан* (швидкий і активний), *Муха* (швидко бігає, наче літає, в пор. з мухою), *Вітерець* (швидкий, як вітер), *Пуля* (швидко бігає), *Джміль* (швидко бігає, пор. як джмель), *Іскра, Комета, Спалах* (швидко бігають).

За голосом характеризують тварину такі назви: *Гаврик* (багато гавкав та рикав), *Гавчик, Грім* (має голосний і грізний голос, наче грім), *Дзвінко* (має дзвінкий голос), *Шумка* (галаслива, багато шуму робить).

За способом придбання тварини можуть отримати такі назви: *Валік* (собаку подарував хлопець на День святого Валентина), *Кошик* (подарували у кошику), *Моржик* (принесли собаку зимою, коли було дуже холодно, а морж асоціюється з холодом), *Мрія* (дуже довго мріяла про собаку і на день народження подарували), *Долар, Єврик* (дорогі собаки).

Іноді трапляються парні зооніми, що утворюють тематичну пару, запозичену з кіно, літератури, історії: *Біба і Боба* (два брати, подобається як звучить), *Піка і Піко* (гарно звучить), *Мішель і Адель* (подібні імена), *Том і Джері, Чіп і Дейл* (як персонажі з мультфільмів).

Зафіксовано кіноніми, які мотивовані декількома ознаками: *Шарік* (кругленький і маленький), *Кокос* (коричневий, маленький, кругленький) мотивом слугує тип, колір шерсті та форма тіла.

Тварини запам'ятовуються багатьом своїми особливостями, вчинками. Тому багато назв утворено саме від характеристик, які

притаманні лише одній собаці: *Вареник* (з'їв цілу миску вареників), *Гризько* (від слова гризти, любив усе гризти), *Дружок* (завжди ходить за господарем, наче друг).

Дуже часто господарі називають собак, опираючись на свої уподобання, звички. Ми зафіксували такі клички, які походять від уподобань господарів: *Інжир*, *Айва* (господарі люблять ці фрукти), *Джованні* (подобається ім'я Іван, на італійській Іван звучить як Джованні); з метою гарного, легкого звучання: *Макс* (гарно і коротко), *Філя* (коротке ім'я, що легко було вимовляти дитині). Також зафіксовано імена, які люди вигадали самі: *Дікідес*, *Ласуня*, *Луті* (вдома вже були дві собаки Тіна і Луна, з'єднали перші склади і вийшло Луті), *Щастик*, *Ясик*, *Шумка*.

Зафіксовано такі власні назви, мотивів найменування яких нам не вдалося з'ясувати: *Ясочка*, *Елвіс*, *Єва*, *Грета*, *Фріда*, *Ассоль*, *Іва*, *Тайлан*, *Тако*, *Фрутті*.

Аналіз мотивів утворення кінонімів засвідчує, що найчастіше основу для назви становлять зовнішні ознаки собак — колір, тип шерсті, форма чи розмір. Такі імена виникають спонтанно, без глибокого знання про тварину, переважно під час першого враження. Частина назв є невмотивованими, оскільки власники не завжди можуть пояснити вибір клички. Інші зооніми пов'язані з поведінкою собаки або ж виникають під впливом певної життєвої ситуації. Значно рідше імена мотивуються особистими рисами чи вподобаннями господарів.

Список використаних джерел

1. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Словник української ономастичної термінології. Харків : Ранок-НТ, 2012. 256 с.
2. Вербовецька О.С. Неофіційна антропонімія Тернопільщини: дис.... канд. філол. наук: 10.02.01. Тернопіль, 2016. 366 с.
3. Долбіна К. Д. Мотиваційна структура україномовного зоонімікону. *Мова*. 2012. №17. С.128–131.
4. Кирилюк О. Л. Кінонімія в сучасній українській мові: принципи номінації та способи творення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Кіровоград, 2008. 20 с.
5. Скорук І. Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. Луцьк. Вежа Друк, 2014. 300 с.

Марія Голинська,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник — кандидат філологічних
наук, доцент Тетяна Скуратко

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ВОЇНА-ГЕРОЯ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ ПРО СУЧАСНУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ

У час гулу гармат українці завжди мужньо ставали на захист рідної землі. Тому у національному письменстві образ воїна-захисника є наскрізним. У сучасному художньо-науковому дискурсі український звитяжець — Людина-